

СУЧАСНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ ТЕКСТИЛЬ: НОВІ ЗАСОБИ ОБРАЗОТВОРЕННЯ

К. С. Цуркан

Львівська національна академія мистецтв

ktsurkan@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3964-0844>

Ключові слова: історія, мистецька освіта, професійний художній текстиль, нетрадиційний текстиль, сучасні мистецькі практики, образ, образотворення.

Дослідження українського професійного текстилю у контексті мистецької освіти є актуальним, оскільки має динамічну природу відповідно до запитів часу. Одним із завдань сучасного художнього текстилю є підняття актуальних для суспільства питань. З огляду на це відбувається постійний пошук нових засобів образотворення.

Метою статті є з'ясування нових нетрадиційних форм образотворення протягом історії кафедри художнього текстилю ЛНАМ. Об'єктом дослідження є український професійний текстиль, а предметом – нетрадиційні форми художнього текстилю та нові засоби пошуку художньої образності. Джерельною базою послужили матеріали курсового та дипломного проектування кафедри художнього текстилю ЛНАМ. Для висвітлення зазначеної проблематики використані першоджерела (опубліковані матеріали організаторів бієнале, трієнале, керівників дипломних робіт та ін.), опрацьованих із застосуванням таких методів, як порівняльно-історичний, аналітичний. З емпіричних методів використовувалося спостереження, експерименту та ін.

MODERN UKRAINIAN PROFESSIONAL TEXTILES: NEW MEANS OF ARTISTIC IMAGERY)

K. Tsurkan

Lviv National Academy of Arts

Key words: history, art education, professional art textiles, non-traditional textiles, modern art practices, image, artistic imagery.

The study of Ukrainian professional textiles is relevant in the context of art education, because it has a dynamic nature in accordance with the needs of the time. One of the tasks of a modern artistic textiles is the raising of topical issues for society. In view of this, there is a constant search of new ways of creating an artistic image.

The target of the article is to find out non-traditional forms of education during the history of the department of Artistic Textiles of LNAA. The object of research is Ukrainian professional textiles, and the subject - non-traditional forms of artistic textiles and new means of finding artistic imagery. Primary sources were used to cover this issue (published materials of the organizers of the biennial, triennial, supervisor of diploma works, etc.). The source base was the materials of course and diploma design of the Department of Artistic Textiles of LNAA. The source base is studied using such methods as comparative-historical, analytical. Of the empirical methods used observation, experiment and others.

The object of research studied by scientists in the domain of art history, however, given the dynamic nature, the subject of research needs further study and elucidation. In the article analyzes non-traditional forms of artistic textiles during of the history of the Department of Artistic Textiles. It was found that these forms began to show up from 1960s and has progress today. Analysis of the reviewed literature on the topic, own observations provided an opportunity conditionally divide this period into two chronological sections: 1960s-1990s; 2000-2020-ies. Observations of the author of the article about the peculiarities of the teaching method of S. Burak; analysis of the results of the experimental

component of the teaching methods of H. Kus'ko, T. Pecheniuk, S. Burak ta K. Tsurkan; analysis of the experimental direction of the department of artistic textiles of LNAA, which includes a combination of textile techniques and animation introduced into scientific circulation for the first time.

It is revealed that in the first chronological period such means of creating an artistic image of formation were introduced: batik with a range of its species and «New textiles», which includes experimental techniques: assemblage, collage, combined, author's techniques. In the second period in modern artistic textiles additionally formed and develops a graphical component (use of graphics software) and multimedia.

Основна частина. Аналіз опрацьованої з проблематики літератури дозволив з'ясувати, що об'єкт дослідження вивчався фахівцями у галузі мистецтвознавства, наявні публікації включають вивчення батіку, мистецтва «нового текстилю», тобто такого, який почав розвиватись в Україні з 1970-х рр. і мав нові форми у порівнянні з традиційними. Ці форми набули сталої позиції і є актуальними в сучасній художній практиці. До вивчення питання долучилися Г. Кусько¹, О. Луковська², Т. Печенюк³, З. Чегусова⁴. Розвиток комп'ютерної графіки у сучасному художньому текстилі досліджує автор статті. У контексті дослідження тема апробувалась на низці наукових конференцій⁵, однак досі не отримала належного

висвітлення у публікації.

Від середини 1960-х рр. почалось становлення професійної школи «українського батика». На той час в Україні у галузі декоративного мистецтва діяв єдиний вищий навчальний заклад – ЛДІПДМ (з 2004 року – ЛНАМ). Особливістю цієї школи є чітко визначений декоративізм живописної та стилістичної мови, вірність традиціям народного мистецтва. Важливим був прихід 1965 р. на кафедру художнього текстилю ЛДІПДМ художниці Н. Паук (випускниці ЛУПДМ та ЛДІПДМ) з метою запровадження в навчальну практику методики викладання нового мистецтва декорування тканин⁶. Навчальну методику Н. Паук та вклад у розвиток цього мистецтва Г. Липи-Захаріясевич досліджувала Т. Печенюк в контексті кандидатської дисертації «Розпис тканин в Україні (20-і – початок 90-х рр. XX ст.)»⁷.

Щодо самої школи, то від початку 1970-х рр. тут «відмовилися» від якостей гарячого батика, застосовували метод холодного батикуння тканин. На початку 1980-х рр. приходить складніша образно-асоціативна організація твору. Це вимагало розширення технологічного арсеналу батикового розпису. Як зазначає Т. Печенюк, повернення гарячого батика в методику навчального процесу кафедри художнього текстилю було пов'язане з приїздом московської батикарки

му текстилі (практика навчальної програми «Комп'ютерне проектування» кафедри художнього текстилю ЛНАМ), *Художні практики початку ХХІ ст.: новації, тенденції, перспективи: програма всеукраїнської науково-практичної конференції*. м. Львів, 2018. 22 листопада; Цуркан К. С. Комп'ютерна графіка як виражальний засіб у художньому текстилі (на матеріалі переглядів, практик, дипломних захистів та виставок кафедри художнього текстилю ЛНАМ 2017–2018 рр.), *Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук: матеріали V міжнародної науково-практичної конференції*. м. Харків, 2018. 30–31 березня. С. 27–31.

⁶ Печенюк Т. Г. Розпис на тканині. Історія декоративного мистецтва України. Мистецтво ХХ – початку ХХІ ст. Т. 5. Київ : видавництво ІМФЕ, 2016. С. 265.

⁷ Печенюк Т. Г. Розпис тканин в Україні (20-і – початок 90-х рр. XX ст.) : дис. ... канд. мистецтвознав. Львів, 1996. 168 с.

¹ Кусько Г. Д. Новий текстиль: виникнення, поступ і контури явища. *Мистецькі студії*, 1993. № 2-3. С. 41–46; Кусько Г. Д. Рух мистецтва тканини в Україні. *Альбом «Художній текстиль. Львівська школа»* / уклад. Печенюк Т. Г., Львів: Поллі, 1998. С. 78–81; Кусько Г. Д. Сучасний український текстиль: еволюція, досвід, перспективи, *Студії мистецтвознавчі*, Київ : ІМФЕ, 2009. Ч. 1 (25). С. 113–117; Кусько Г. Д. Новітній текстиль (1990-і рр.). Історія декоративного мистецтва України, Т. 5, *Мистецтво ХХ – початку ХХІ ст.*, Київ : видавництво ІМФЕ, 2016. С. 309–313.

² Луковська О. І. *Арттекстиль України у контексті європейських експериментальних тенденцій другої половини ХХ – початку ХХІ ст.* Київ, 2018. С. 408–495.

³ Печенюк Т. Г., Чегусова, З. А. *Новітній текстиль (2000-і рр.). Історія декоративного мистецтва України. Мистецтво ХХ – початку ХХІ ст.* Т. 5. Київ : видавництво ІМФЕ, 2016. С. 313–325.

⁴ Чегусова З. А. Професійний художній текстиль України ХХ – початку ХХІ ст. Образно-пластична і стильова еволюція, *Декоративне мистецтво України IX – ХХІ століть: стильові трансформації, художні інтерпретації, загальноєвропейський контекст*. Київ : Вид-во ІМФЕ, 2019. С. 408–495.

⁵ Цуркан К. С. Впровадження дисципліни «Комп'ютерне проектування» в навчальний процес кафедри художнього текстилю ЛНАМ, *Перспективи розвитку сучасної науки: матеріали міжнародної науково-практичної конференції*. м. Львів, 2014. 5-6 грудня. С. 124–126; Цуркан К. С. Машинний друк на тканині у курсовому та дипломному проектуванні кафедри художнього текстилю ЛНАМ, *Мистецький процес у новій культурно-цивілізаційній реальності: сталі цінності та подолання стереотипів: матеріали науково-теоретичної конференції професорсько-викладацького складу, аспірантів і здобувачів ЛНАМ*. м. Львів, 2017. 23 травня 2017 р. С. 106–109; Цуркан К. С. Застосування паттернів у художньо-

І. Трофимової, яка була добре обізнана з особливостями технології індонезійського батика⁸.

Система мистецьких поглядів львівської школи художнього текстилю сформувала основу творчості не одного покоління художників, які нині працюють у різних регіонах України та визначають рівень сучасного батикового мистецтва. Підтвердженням цього є представлення цього мистецтва на Першій та Другій всеукраїнських трієнале художнього розпису на тканині – «Презентація'94» і «Презентація'97», що відбувалися в ХОХМ у 1994 та 1997 роках, де кількість художників «львівської школи» суттєво переважала⁹.

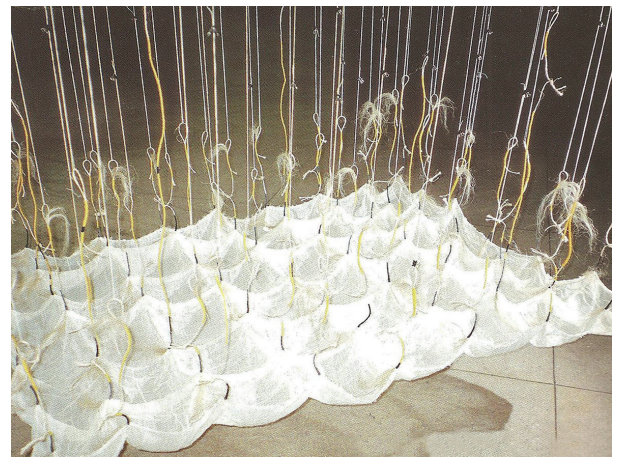
У 1970-х рр. в українському художньому текстилі почали відбуватися суттєві зміни, які дали поштовх розвитку експериментального напрямку в українському художньому текстилі. Першим теоретичним дослідженням «мистецтва тканини» (Art Fabric) на ниві українського мистецтвознавства стали розвідки Г. Кусько. У публікації 1993 р.¹⁰ вона висвітлювала авангардні форми художнього текстилю світового досвіду: американських та японських художників, які брали участь у Лозанських бієнале, виставках в Сан-Паоло, Венеції. Це дослідження дало плоди на українському ґрунті. У іншій публікації¹¹ автора був висвітлений методичний вклад викладача художнього текстилю ЛНАМ (тоді ЛДІПДМ) І. Боднара, який регулярно практикував завдання на створення об'ємно-просторових та об'ємно-пластичних текстильних об'єктів з використанням волокна чи тканини¹².

Своє дослідження «нового текстилю» Г. Кусько почала системно впроваджувати у навчальному процесі ЛНАМ та в мистецькому житті Львова, починаючи з кінця 1980-х років. Перші результати у цій галузі проявилися в переглядах першого курсу 1990 та 1991 років, коли у процесі свідомого або інтуїтивного пошуку, застосовувалися різні текстильні техніки: авторська вишивка, напихання, закладання складок, гачкування тощо та різні способи об'ємно-пластичної інтерпретації твору. Твори мали переважно характер асамбляжу. «Но-

вий текстиль» як навчальна програма поступово розширилась і впродовж 1990-х реалізовувалась на першому та четвертому, а з 2008 року – на п'ятому та шостому курсах. Г. Кусько проводила лекції з історії, практики, концепції провідних художників руху «мистецтва тканини»¹³. Цей напрямок зацікавив студентів, що дозволило отримати якісний результат у дипломних роботах¹⁴.

Так, серед студентських дипломних робіт порубіжжя 1980-1990-х рр. виділяються: «Легенда життя» (1989) О. Ковальчука, «Пієта» (1990) А. Матейко, «Слов'янські мотиви» (1990) Т. Пилєвої (Флуд), «Пісня України» (1991) Г. Якубишин, «Музика життя» (1991) Л. Соболю. Новаційним щодо формотворення в цьому переліку є розписне декоративно-монументальне панно А. Матейко «Пієта» (керівник Г. Кусько). Метод експерименту знайшов тут своє відображення в багат шаровій структурі твору (накладання напіврозорих площин шовкової тканини одна на одну)¹⁵.

У 1997 році у Львові Г. Кусько було започатковано бієнале «Текстильний шал», метою виставки був пошук нетрадиційних форм. Результати першої виставки, яка відбулась під гаслом «Через експеримент – до образу» висвітлені Г. Кусько у публікації¹⁶, де серед інших художників виділяє композиції С. Бурак, яка демонструвала «тонкі і винахідливі твори, що відзначаються високою мистецькою якістю»¹⁷.

Так, художники підготували роботи, у яких були застосовані техніки плетіння, звалювання, кола-

⁸ Печенюк Т. Г. Розпис на тканині. Історія декоративного мистецтва України. Мистецтво ХХ – початку ХХІ ст. Т. 5. Київ : видавництво ІМФЕ, 2016. С. 266.

⁹ Там само.

¹⁰ Кусько Г. Д. Новий текстиль: виникнення, поступ і контури явища. Мистецькі студії, 1993. № 2-3. С. 41–46.

¹¹ Кусько Г. Д. Рух мистецтва тканини в Україні. Альбом «Художній текстиль. Львівська школа» / уклад. Печенюк Т. Г., Львів: Поллі, 1998. С. 78–81.

¹² Кусько Г. Д. Рух мистецтва тканини в Україні. Альбом «Художній текстиль. Львівська школа» / уклад. Печенюк Т. Г., Львів: Поллі, 1998. С. 78.

¹³ Кусько Г. Д. Сучасний український текстиль: еволюція, досвід, перспективи, *Студії мистецтвознавчі*, Київ : ІМФЕ, 2009. Ч. 1 (25). С. 114.

¹⁴ Кусько Г. Д. Рух мистецтва тканини в Україні... С. 80.

¹⁵ Печенюк Т. Г. Розпис на тканині. Історія декоративного мистецтва України. Мистецтво ХХ – початку ХХІ ст. Т. 5. Київ : видавництво ІМФЕ, 2016. С. 266.

¹⁶ Кусько Г. Д. Рух мистецтва тканини в Україні. Альбом «Художній текстиль. Львівська школа» / уклад. Печенюк Т. Г., Львів: Поллі, 1998. С. 78–81.

¹⁷ Там само. С. 81.

жу, аплікації, фотофільмдруку, асамбляжу, різні авторські техніки¹⁸. Під кураторством Г. Кусько було організовано ще три виставки, які проходили під різними концепціями, від залучення дешевих сучасних матеріалів та нетрадиційних технік до надання творам кінетичних якостей та властивостей «органічного текстилю», що передбачало можливість їхнього розвитку, здатності змінюватись, лишаючись незавершеними¹⁹. В четвертому «Шалі» взяли участь: В. Андріяшко, М. Базак, С. Бурак, О. Барна, О. Борисова, І. Винницька, В. Ганкевич, О. Звір, О. Зотова, Н. Кука, Г. Кусько, О. Цимбалюк, Н. Паук, Н. Пікуш, О. Риботицька, О. Тіменик, М. Тіменик, Т. Ядчук-Богомазова, інші²⁰.

Від 2004 року важливим текстильним заходом стає Трієнале художнього текстилю в Києві під егідою НСХУ, започатковане З. Чегусовою, яка є куратором двох перших виставок (2004, 2007). Результати проведення цих виставок висвітлені у статті З. Чегусової та Т. Печенюк. Мета трієнале визначалась як пошук актуальних тенденцій, при цьому організатори старалися включити в експозицію твори різної направленості – від традиційних до концептуальних, що передбачали фігуратив і абстракцію, площинні й об'ємно-просторові рішення. Експозиція поєднала протилежності: традиційні форми, важливі для усвідомлення спадкоємності традицій українського текстилю представили художники Л. Жоголь, М. Литовченко, А. Ламах (Київ), М. Токар (Львів) ін. Молоду генерацію представили художники А. Попова-Хижинська, Т. Ядчук-Богомазова (Луцьк), Б. Якимчук (Львів), Ж. Олійник (Полтава), О. Кізімова (Вінниця), Г. Дюговська, Н. Тимохіна, І. Кундельська (Київ). Найсильнішу групу, на думку авторів публікації представили художники, які прийшли в мистецтво у 1980-1990 рр.: об'ємно-просторові композиції Н. Гронської, Л. Нагорна, Н. Максимової, Л. Квасниці-Амбіцької, Н. Тимохіної, Т. Бабак, Б. Губаля, О. Тіменик та ін.²¹.

У 2010 р. відбулася III Всеукраїнська трієнале художнього текстилю під девізом «Відчуття часу. Ренесанс рукотворення». До основних на-

прямків якого увійшли: рукотворний текстильний твір (гобелен, панно, об'ємно-просторовий текстиль) та експериментальні пошуки форм засобами текстильного мистецтва. Другий напрямок представили роботи художників Н. Пікуш, де був застосований фотодрук у поєднанні з вишивкою, О. Риботицької, О. Ковача, О. Маріно, А. Попової, Т. Волошко²². Метою VI Всеукраїнської трієнале текстилю, яка запланована на жовтень-листопад 2021 року є пошук нових смислів у сучасному мистецтві тканини, критеріями є схильність до експерименту, оновлена мова текстилю, художня якість рукотворності.

На цих та інших вагомих текстильних заходах представляла свої роботи С. Бурак (випускниця кафедри художнього текстилю 1984), творчість якої охоплює широкі межі від традиційного та нетрадиційного текстилю у техніках ткацтва, розпису, друку, клеєння, авторських техніках, до живопису та комп'ютерної графіки. З 1993 р. працювала як художник-редактор видавництва «Свічадо», м. Львів²³. У 2006 р. була запрошена на кафедру викладати нову дисципліну «Комп'ютерне проектування», у якій за 10 років роботи заклала фундамент навчальної програми, виробила власну навчальну методику. Характеризуючи її методику, можемо стверджувати, що вона базувалася на поєднанні графічних технік редакторів Adobe Photoshop, Adobe Illustrator та технік художнього текстилю. Свій досвід у експериментах з текстилем С. Бурак втілила в завдання дисципліни. Експериментальна компонента знайшла зацікавлення у студентів, що призвело до організації виставок у 2012 та 2015 р. під кураторством С. Бурак. Метою виставок було показати органічне поєднання графічних технік та технік художнього текстилю у одному творі. У першій виставці проявилася експериментальна компонента, в другій – ужиткова. На експозиції були представлені декоративні хустки, композиції для яких були створені в графічних редакторах і надруковані методом сублимаційного друку на тканині.

З 2015 року в студентів I та II курсу «Комп'ютерне проектування» викладає К. Кусько (випускниця кафедри художнього текстилю 2015 р.), яка з уважністю зберегла основні завдання методики С. Бурак при вивченні графічного ре-

¹⁸ Кусько Г. Д. Сучасний український текстиль: еволюція, досвід, перспективи, *Студії мистецтвознавчі*, Київ : ІМФЕ, 2009. Ч. 1 (25). С. 115.

¹⁹ Кусько Г. Д. Новітній текстиль (1990-і рр.). Історія декоративного мистецтва України, Т. 5, *Мистецтво ХХ – початку ХХІ ст.*, Київ : видавництво ІМФЕ, 2016. С. 311.

²⁰ Кусько Г. Д. Текстильний шал – 4. Каталог. 2004.

²¹ Чегусова З., Печенюк Т. Художній текстиль як складова національно-культурного простору (про Першу та Другу всеукраїнські трієнале художнього текстилю, *Студії мистецтвознавчі*, Київ: ІМФЕ НАН України. 2009, № 1(25). С. 80.

²² Печенюк Т. Г., Чегусова, З. А. Художній текстиль як уособлення творчого польоту і радості. Третя всеукраїнська трієнале художнього текстилю. Каталог. Київ : НСХУ, 2010. С. 8.

²³ Бурак С. Я. Комп'ютерне проектування у програмах Adobe Photoshop та Adobe Illustrator. Методичні вказівки для студентів 1-4 курсів відділення художнього текстилю. Львів : ЛНАМ, 2014. 94 с.

дактору Adobe Photoshop. У 2019 р. К. Кусько організувала виставку студентських робіт I, II та III курсу. З 2020 р. змінила графічну форму експонування для перегляду кафедною та вченою радою ЛНАМ, вносить зміни у завдання програми згідно сучасного розвитку комп'ютерної графіки. Веде дипломне проектування, де підтримує несподівані ідеї та зацікавлення студентів.

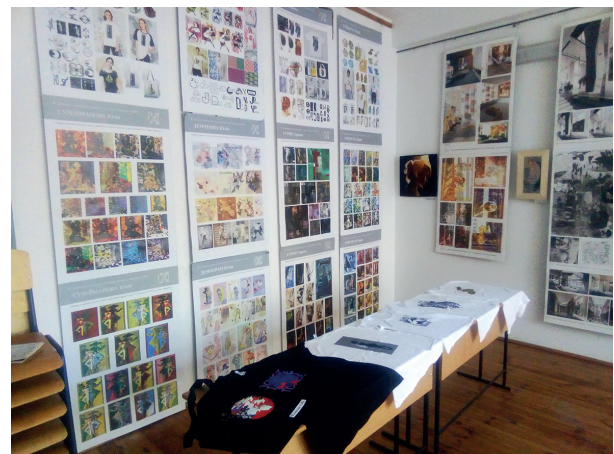
З 2016 р. у студентів III і IV курсів ОР «Бакалавр», згодом також на I і II курсах ОР «Магістр» дисципліну «Комп'ютерне проектування» викладає К. Цуркан. В програмі викладача збережена суть методики С. Бурак. Завдання розширені, при цьому зберігають поєднання двох складових: вивчення комп'ютерної графіки і корисність для художника текстилю. К. Цуркан належить до першого покоління, яке пройшло «повну» методику С. Бурак (випуск 2012 року). Перша методика С. Бурак серед іншого включала: застосування основ композиції (геометричних композицій), які виконувалися у редакторі Adobe Photoshop; застосування основ кольорознавства (поєднання графічних палітр) у редакторі Adobe Illustrator; імітація текстильних технік засобами комп'ютерної графіки; експериментування на поєднання графічних технік та засобів художнього текстилю; вивчення основ типографіки. Викладання типографіки С. Бурак відбувалося на основі методики швейцарського типографа Еміля Рудера.

Суть методики Е. Рудера у проектуванні, викладанні теорії та систематичної практичної методології. Метою Е. Рудера як педагога у цій галузі було навчити передавати ідеї засобами типографіки, був уважний до галузі леттерінгу²⁴, з якої залишив теоретичний доробок. Його теоретично-методична праця «Типографіка», яка була видана у 1967 р. в Швейцарії була перекладена та опублікована видавництвом «Книга» 1982 р. у Москві. Оцифрована в електронній версії Павлом Кондратовичем у 2002 р.²⁵ За цією методикою С. Бурак викладала кілька років, методика знайшла зацікавлення у студентів, потім типографіка була виключена з програми. При оновленні програми К. Цуркан повернула цю методику, з якою ознайомилися студенти III та IV курсів 2017-2020 н. р., з'ясувала, що ця методика є важливою.

Викладання типографіки К. Цуркан за методикою Е. Рудера, С. Бурак та власними методичними пошуками спричинило до зацікавлення студентами цією галуззю. Одним з таких прикладів є застосування типографіки у дипломному проектуванні

Ю. Демченко (випуск 2020, керівник Д. Пшеничний), яка виконала серію пледів «Люблю життя», в композиціях застосована гарнітура «Impact», виконані на текстильному підприємстві. Ця робота отримала схвальні відгуки комісії як така, де були застосовані нові засоби передачі цифрової інформації через художній текстиль.

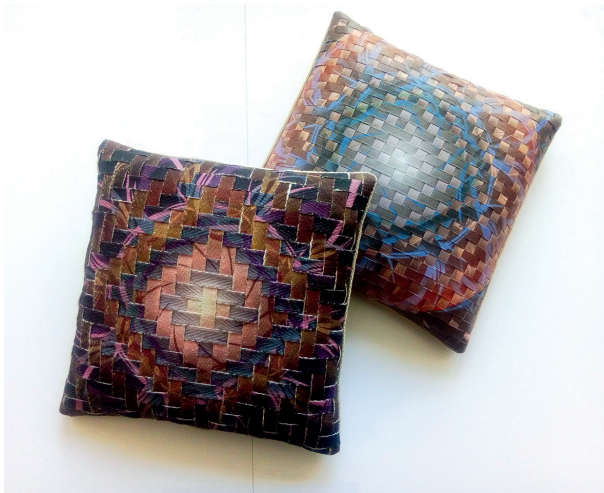
Серед нововведень К. Цуркан було впровадження нової форми експонування дисципліни «Комп'ютерне проектування», схвалене кафедрою на зимовому перегляді у 2018 році - створені цифрові шаблони розміром 70x100 см., у які студенти komponують виконані композиції. На кожне з завдань відводиться по одному шаблону. Ця форма має поширення серед студентів кафедри для експонування робіт з інших дисциплін. Форма має розвиток – систематично з 2019 р. в контексті дисципліни «Комп'ютерне проектування» студенти створюють цифрові презентації виконаних робіт, отриманий досвід застосовують для підготовки презентацій до захисту. Цей досвід мав практичну корисність при підготовці онлайн-захисту дипломників ОР «Бакалавр» (локальний адміністратор захисту по кафедрі художнього текстилю К. Цуркан).

²⁴ (Цифровий рукопис – К. Ц.)

²⁵ Рудер Е. Типографіка. Москва : Книга, 1982. 290 с.

У курсовому проектуванні IV курсу студенти імпровізують, виконуючи завдання з експериментального міні-текстилю в контексті дисципліни «Комп'ютерне проектування». У 2017/2018 н. р. поєднуючи друковані елементи на тканині, плівці, картоні з плетінням, сіткою, вишивкою, в'язанням, розписом та ін. створили оригінальні композиції А. Слуцька, В. Федосюк, Н. Мазанько, Д. Святковська, А. Навалішена, Н. Винниченко та О. Марек, О. Бойко та ін. (перегляд кафедрою 29.03.2017). Студенти IV курсу 2017/2018 н. р. запропонували інші варіації. Так, Ю. Запоточна виконала абстрактну композицію у комбінованій техніці, що поєднала вишивку по сітці та створену вручну стилізовану фігуративну композицію, опрацьовану засобами Adobe Illustrator та друковану на бавовняній тканині. М. Горб виконала декоративні подушки, застосувавши техніку переплетення/ В основі кожної композиції – два зображення, які

пройшли різну кольорову обробку, завдяки чому при переплетенні проявився ефект мерехтіння. М. Лазів виконала три міні-панно, поєднавши їх в одну композицію. В композиції були сполучені техніки: друк на полотні та вишивка. Вишивку в цьому ж завданні використала Н. Бачинська, поєднавши її з друком у фігуративній композиції на декоративній подушці. Більш складне комбінування застосувала А. Анциборенко, яка сполучила в одній композиції друк, голкові техніки, гладкі та ворсисті фактури (перегляд кафедрою 03.05.2018)²⁶.

У 2018/2019 н. р. завдання на експериментальний міні-текстиль було скероване на засто-

²⁶ Цуркан К. С. Комп'ютерна графіка як виражальний засіб у художньому текстилі (на матеріалі переглядів, практик, дипломних захистів та виставок кафедри художнього текстилю ЛНАМ 2017–2018 рр.), *Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук: матеріали V міжнародної науково-практичної конференції*. м. Харків, 2018. 30–31 березня. С. 29.

сування об'ємних форм. Студентами А. Добріною, К. Садлівською, С. Нестерук, І. Тарасюк, Х. Машталер та іншими були виконані парні декоративні міні-подушки (розмір 20х20 см.), із застосуванням друку та широкого спектру технік вишивки, застосований фотофільмдрук та друк по ситах, ін. (весняний перегляд 2019 р.). Останні два роки це завдання було тимчасово відмінено у зв'язку з карантинном та проведенням онлайн-переглядів, разом з тим підготовка експериментальних композицій з моделюванням техніки продовжується.

«Комп'ютерне проектування» тісно взаємопов'язане з дисципліною «Проектування художнього текстилю», де на IV курсі для групи «художній розпис» студенти виконують печворкові композиції у широкому спектрі технік цього виду художнього текстилю. Завдання бере початок і розвивається в контексті програми Г. Кусько «Новий текстиль» під кураторством Г. Кусько. Яскравим прикладом результативності методики Г. Кусько є дипломні роботи К. Кусько (ОР «Магістр», 2015, керівник Т. Г. Печенюк), І. Галас (ОР «Магістр», 2015, керівник Г. Д. Кусько), печворки Ю. Пінкевич, яка застосувала цю техніку в дипломних роботах ОР «Бакалавр» та ОР «Магістр» у 2016 (керівник Д. Я. Пшеничний) та 2018 рр. (керівник Г. Д. Кусько, курсовому та дипломному проектуванні Л. Городник (ОР «Бакалавр» 2018, керівник Д. Я. Пшеничний; ОР «Магістр» 2020, керівник

Г. Д. Кусько). З 2018 р. до розвитку цієї методики долучилася К. Кусько, яка додає до спектру печворкових технік засоби комп'ютерної графіки. Це виразно проявилось у роботах Ю. Запоточної, М. Головачук, С. Стадницької та С. Ваць, роботи яких були представлені на зимовому перегляді 2020 р.

Експериментальна складова навчальних методик Г. Кусько, Т. Печенюк, С. Бурак та К. Цуркан отримала нові форми прояву в дипломних роботах студентів у 2015-2021 рр. З 2015 р. студенти почали використовувати комп'ютерні технології та машинний друк у дипломному проектуванні. Так, дипломниця Ю. Савлик (ОР «Бакалавр», 2015; керівник В. С. Дубовик) виконала декоративне панно-триптих «Час» застосовуючи техніку «переплетення» з комп'ютерного проектування, що передбачає виконання однієї композиції в двох кольорових варіантах, їх роздрук та переплетення. Цю ж техніку студентка застосувала виконуючи дипломну роботу ОР «Магістр» (2017, керівник З. М. Шульга).

Шишка В. виконала серію тканин для молодіжного одягу «Фактура як мова текстилю» (ОР «Бакалавр», 2016 р.; керівник С. Я. Бурак). Основою триптиха є абстрактна композиція, роздрукована на тканині. Робота опрацьована кольоровими кульками, виконаними технікою валяння. О. Дацко (Пінкевич) у 2016 р. виконала серію панно «Енергетичний простір» (ОР «Магістр», керівник Т. Г. Печенюк), у якій досягла виразності загального композиційного блоку завдяки комбінуванню технік сублімаційного друку, розпису, голкових технік.

В якості одного з виражальних засобів у дипломних роботах ОР «Бакалавр» 2017 р. був застосований друк на тканині: «Рух – це життя» А. Моссаковської (керівник К. Цуркан), «Декоративні одягові тканини» Д. Святковської (керівник К. Цуркан), «Expression: a retrospective» («Експресія душі») А. Слуцької (керівник І. О. Муращик), «Цикл одягових тканин» В. Федосюк (керівник В. Дубовик). Сублімаційний друк та техніки графічного редактора Adobe Illustrator були застосовані в дипломній роботі Є. Зеленової (ОР «Бакалавр», 2018, керівник Д. Я. Пшеничний), С. Нестерук (серія одягових тканин «Riverside», ОР «Бакалавр», 2019, керівник К. Цуркан).

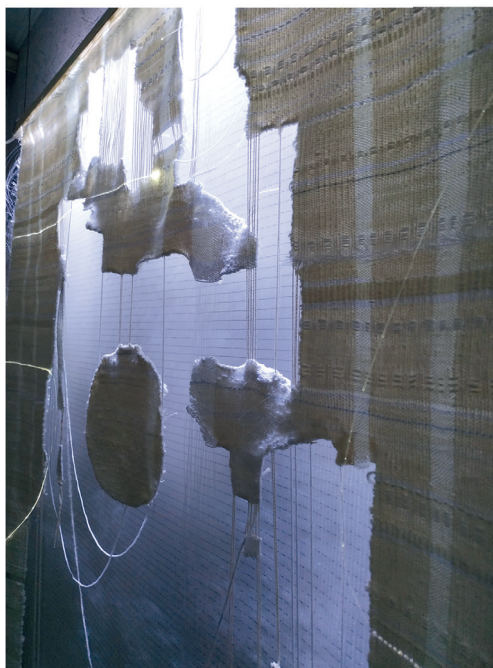
До нової тенденції експериментального напрямку кафедри художнього текстилю ЛНАМ належить комбінування текстильних технік та анімації, у цьому напрямку було захищено три дипло-

ми, усі отримали найвищий бал екзаменаційної комісії. Першим досвідом цього напрямку стала дипломна робота Т. Білецької «Вихід за межі» (ОР «Магістр, 2018, керівник Т. Печенюк), в якій поєдналися кілька текстильних технік, комп'ютерна графіка та анімація. Загальний композиційний блок складався з чотирьох текстильних композицій, поєднаних між собою у формі кубу. Т. Білецькою був розроблений анімаційний ролик з графікою, яка при наведенні променю динамічно рухалася по формі кубу. Ілюзію рухомого об'єкту створив відповідний напрямок світла.

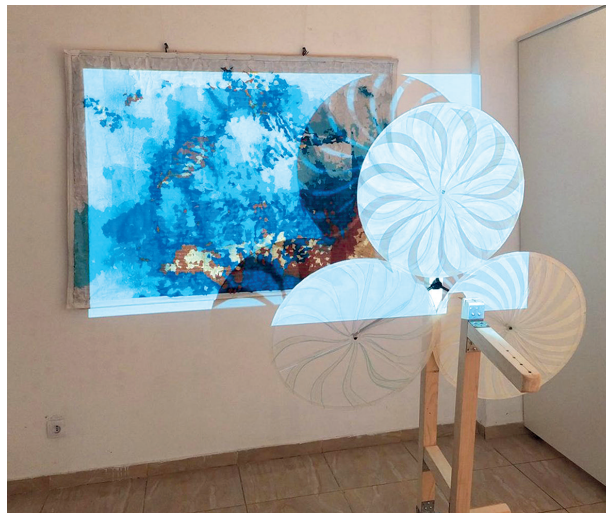
Д. Гурин використала можливості анімації у інсталяції «Шепіт» (ОР «Бакалавр», 2020, керівник К. Цуркан). І цій роботі застосована техніка ткацтва, при цьому за сировину для ткання була обрана волосін та оптоволокну (розмір тканого полотна 140x180 см.). Така комбінація в навчальній практиці була застосована вперше, що в поєднанні з анімацією створювало світловідбиваючий ефект. Для анімованої частини було вибране відео з пластиною плинучої річки, а світло від проєктора посилювало асоціацію з полиском води.

Третій досвід, пов'язаний з анімацією отримав вираження у дипломній роботі В. Туринської «Втримати літак» (ОР «Бакалавр», 2021, керівник К. Цуркан). Дипломниця створила текстильне панно в техніці «крейзі-печворку», розміром 160x130 см., із образним зображенням літака та 3 круглі батики (60 см. в діаметрі). Батики мали функціональне значення, кріпились на завчасно

підготовленій рухомій конструкції та складала основу для анімації. За допомогою анімованого ролика та променю від проектора в заданій частині печворку на зображенні літака відбивалась тінь і утворювала зображення пропеллера.

Внаслідок проведеного дослідження з'ясовано, що нові форми для створення образності у художньому текстилі протягом 1960-2020-х рр. можна умовно розділити на два періоди: 1960-1990-і та 2000-2020-і рр. У перший період були впроваджені такі засоби образотворення: батик зі спектром його видів та «новий текстиль», до якого увійшли експериментальні текстильні техніки: асамбляжу, колажу, комбіновані, авторські техніки, надання творам кінетичних якостей та

властивостей «органічного текстилю», що передбачало можливість їхнього розвитку, здатності змінюватись, лишаючись незавершеними.

У перший період відбувається становлення навчальної методики на базі кафедри художнього текстилю ЛНАУ в експериментальному напрямку (Г. Кусько), який має розвиток у 2000-х роках. У другому періоді як частина художніх текстильних практик додатково формується комп'ютерна складова, яка передбачає застосування графічних редакторів. Відбувається закладення та формування навчальної методики у комп'ютерній графіці (С. Бурак), ця методика має ту складову, що включає професійне знання традиційних та нетрадиційних текстильних засобів образотворення та графічних редакторів. Розвиток навчальних методик з вивчення батика, «нового текстилю», комп'ютерних технологій дає нові можливості до застосування типографіки, анімації, аудіо, відео, світлових ефектів тощо.

References

- VI Vseukrainska triennale tekstyliu. URL: <http://dvnshu.com/news/484-shosta-vseukrayinska-tryenale-tekstilyu.html> (data zvernennia: 10.08.2021).
- Burak S. Ya. Kompiuterne proektuvannia u prohramakh Adobe Photoshop ta Adobe Illustrator. Metodychni vkazivky dlia studentiv 1-4 kursiv viddilennia khudozhnoho tekstyliu. Lviv : LNAM, 2014. 94 s.
- Kara-Vasyliieva T. V., Chehusova Z. A. Dekorativne mystetstvo Ukrainy KhKh stolittia. U poshukakh «velykoho stylu». Kyiv: Lybid, 2005. 280 s.
- Kusko H. D. Novyi tekstyl: vynykennia, postup i kontury yavyscha. Mystetski studii, 1993. № 2-3. S. 41–46.
- Kusko H. D. Prohrama biienale «Tekstylnyi shal». Cherez eksperyment do obrazu. 1997. 2 s.
- Kusko H. D. Rukh mystetstva tkanyny v Ukraini. Albom «Khudozhnii tekstyl. Lvivska shkola». Lviv: Polli, 1998. S. 78–81.
- Kusko H. D. Prohrama biienale «Tekstylnyi shal-2». Industrialnyi sharm – u manualnyi tekstyl. 1999.
- Kusko H. D. Prohrama biienale «Tekstylnyi shal-4». Zhyvyi tekstyl, abo rukamy rukhaty, 1. 2004.
- Kusko H. D. Suchasnyi ukrainskyi tekstyl: evoliutsiia, dosvid, perspektyvy, Studii mystetstvovnavchi, Kyiv : IMFE, 2009. Ch. 1 (25). S. 113–117.
- Kusko H. D. Novitnii tekstyl (1990-i rr.). Istoriia dekorativnoho mystetstva Ukrainy, T. 5, Mystetstvo KhKh – pochatku KhKhI st., Kyiv : vydavnytstvo IMFE, 2016. S. 309–313.
- Kusko H. D. Prohrama biienale «Tekstylnyi shal-3». Lialka
- Kusko H. D. Tekstylnyi shal – 4. Kataloh. 2004.
- Kusko K. S., Burak, S. Ya. Prohrama Navchalnoi dystsypliny tsyклу Profesiinoi i praktychnoi pidhotovky bakalavriv «Kompiuterne proektuvannia» (I – II kurs). Kafedra khudozhnoho tekstyliu LNAM. Lviv: LNAM, 2020.
- Lukovska O. I. Arttekstyl Ukrainy u konteksti yevropeiskyykh eksperymentalnykh tendentsii druhoi polovyny KhKh – pochatku KhKhI st. Kyiv, 2018. 250 s.
- Pecheniuk T. H. Rozpys tkanyn v Ukraini (20-i – pochatok 90-kh rr. KhKh st.) : dys. ... kand. mystetstvovnav. Lviv, 1996. 168 s.
- Pecheniuk T. H., Chehusova, Z. A. Khudozhnii tekstyl yak uosoblennia tvorchoho polotu i radosti. Tretia vseukrainska triennale khudozhnoho tekstyliu. Kataloh. Kyiv : NSKHU, 2010. S. 4–11.
- Pecheniuk T. H. Rozpys na tkanyni. Istoriia dekorativnoho mystetstva Ukrainy. Mystetstvo KhKh – pochatku KhKhI st. T. 5. Kyiv : vydavnytstvo IMFE, 2016. S. 265–276.
- Pecheniuk T. H., Chehusova, Z. A. Novitnii tekstyl (2000-i rr.). Istoriia dekorativnoho mystetstva Ukrainy. Mystetstvo KhKh – pochatku KhKhI st. T. 5. Kyiv : vydavnytstvo IMFE, 2016. S. 313–325.
- Ruder E. Typohrafiya. Moskva : Knyha, 1982. 290 s.
- Tsurkan K. S. Vprovadzhenia dystsypliny «Kompiuterne proektuvannia» v navchalnyi protses kafedry khudozhnoho tekstyliu LNAM, Perspektyvy rozvytku suchasnoi nauky: materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii. m. Lviv, 2014. 5-6 hrudnia. S. 124–126.
- Tsurkan K. S. Mashynnyi druk na tkanyni u kursovomu ta diplomnomu proektuvanni kafedry khudozhnoho tekstyliu LNAM, Mystetskyi protses u novii kulturno-tsyvilizatsiinii realnosti: stali tsinnosti ta podolannia stereotypiv: materialy naukovo-teoretychnoi konferentsii profesorsko-vykladatskoho skladu, aspirantiv i zdobuvachiv LNAM. m. Lviv, 2017. 23 travnia 2017 r. S. 106–109.
- Tsurkan K. S. Metodychni rekomendatsii «Kompiuterne proektuvannia u prohramakh Adobe Photoshop ta Adobe Illustrator» dlia studentiv or «bakalavr», spetsialnist «Dekorativno-prykladne mystetstvo», Lviv : LNAM, 2017. 32 s.
- Tsurkan K. S. Zastosuvannia patterniv u khudozhnomu tekstyli (praktyka navchalnoi prohramy «Kompiuterne proektuvannia» kafedry khudozhnoho tekstyliu LNAM), Khudozhni praktyky pochatku KhKhI st.: novatsii, tendentsii, perspektyvy: prohrama vseukrainskoï naukovo-praktychnoi konferentsii. m. Lviv, 2018. 22 lystopada.
- Tsurkan K. S. Kompiuterna hrafika yak vyrazhalnyi zasib u khudozhnomu tekstyli (na materialii perehliadiv, praktyk, diplomnykh zakhystiv ta vystavok kafedry khudozhnoho tekstyliu LNAM 2017–2018 rr.), Aktualni problemy humanitarnykh ta pryrodnych nauk: materialy V mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii. m. Kharkiv, 2018. 30–31 bereznia. S. 27–31.
- Tsurkan K. S. Syllabus navchalnoi dystsypliny «Kompiuterne proektuvannia» OP «Khudozhnie tkatstvo», «Khudozhnii rozpys tkanyn», 5-6 semestr OR «bakalavr». 2020.

Tsurkan K. S. Syllabus navchalnoi dystsypliny «Kompiuterne proektuvannia» OP «Khudozhnie tkatstvo», «Khudozhnii rozpys tkanyn», 7-8 semestr OR «bakalavr». 2020.

Tsurkan, K. S., Burak, S. Ya. Prohrama Navchalnoi dystsypliny tsyklu Profesiinoi i praktychnoi pidhotovky bakalavriv «Kompiuterne proektuvannia» (III – IV kurs), Kafedra khudozhnoho tekstyliu L'NAM, Lviv: L'NAM.

Chehusova Z. A. Profesiinyi khudozhnii tekstyl Ukrainy KhKh – pochatku KhKhI st. Obrazno-plastychna i stylova evoliutsiia, Dekorativne mystetstvo Ukrainy IKh – KhKhI stolit: stylovi transformatsii, khudozhni interpretatsii, zahalnoievropeiskyi kontekst. Kyiv : Vyd-vo IMFE, 2019. S. 408-495.

Chehusova Z., Pecheniuk T. Khudozhnii tekstyl yak skladova natsionalno-kulturnoho prostoru (pro Pershu ta Druhu vseukrainski triienale khudozhnoho tekstyliu, Studii mystetstvosnavchi, Kyiv: IMFE NAN Ukrainy. 2009, № 1(25). S. 79-99.

Список ілюстрацій:

1. С. Бурак «Сонячний дощ» / виставка «Текстильний шал-4» (Каталог, 2004, укладач Г. Кусько)
2. Фрагмент експозиції зимового перегляду IV курсу 2019 р. кафедри художнього текстилю, група «Розпис». Дисципліна «Комп'ютерне проектування» (викладач К. Цуркан). Фото К. Цуркан, публікується вперше.
3. Фрагмент експозиції зимового перегляду IV курсу 2019 р. кафедри художнього текстилю, група «Ткацтво». Дисципліна «Комп'ютерне проектування» (викладач К. Цуркан). Фото К. Цуркан, публікується вперше.
4. Декоративні подушки студ. III курсу М. Горб (дисципліна «Комп'ютерне проектування» викладач К. Цуркан). Фото К. Цуркан, публікується вперше.
5. Декоративні подушки студ. IV курсу І. Тарасюк (дисципліна «Комп'ютерне проектування» викладач К. Цуркан) – зліва і С. Нестерук (зправа). Фото К. Цуркан, публікується вперше.
6. Т. Білецька. Дипломна робота ОР «Магістр» (керівник Т. Г. Печенюк). Фото кафедри художнього текстилю
7. Д. Гурин. Дипломна робота ОР «Бакалавр» (керівник К. С. Цуркан). Фрагмент презентації Д. Гурина.
8. В. Туринська. Дипломна робота ор «бакалавр» (керівник К. С. Цуркан). Дипломний проект В. Туринської. Фото К. Цуркан, публікується вперше.